

Håndtering av seksuelle overgrep i menighets- sammenheng

Retningslinjer for Syvendedags Adventistkirken – Den norske Union

DNU-styret protokollerte 10.6.2018 at Fagetisk råd har gjennomgått og oppdatert dokumentet

Innhold

FORKORTELSER	4
A. INNLEDNING	4
B. MENIGHETENS GRUNNHOLDNINGER, FORVENTNINGER OG KRAV OM TRYGGHET MOT OVERGREP, GRENSEOVERSKRIDENDE SEKSUELL ATFERD OG SEKSUELLE OVERGREP. SENERE OMHANDLER RETNINGSLINJENE KUN DE TO SISTE FORHOLD.	5
B.1. MENIGHETEN TAR PROBLEMET PÅ ALVOR.....	5
B.2. MENIGHETEN MENER AT SEKSUELLE OVERGREP ER BRUDD PÅ DEN FORPLIKTELSE EN HERRENS TJENER HAR LOVET	5
B.3. MENIGHETEN ER FORSVARER AV DEN SVAKESTE PART	5
B.4. MENIGHETEN RESPEKTERER LOVERKET	5
B.5. MENIGHETEN SAMARBEIDER OG GIR KORREKT OG SANNFERDIG INFORMASJON.....	6
B.6. MENIGHETEN SØRGER FOR KOMPETENT SAKSBEHANDLING	6
B.7. MENIGHETEN HINDRER FORTSATT OVERGREP, OG SKAL VÆRE ET TRYGT STED	6
C. DEFINISJON AV BEGREPER	7
C.1. SEKSUELLE OVERGREP	7
C.1.1. SEKSUELT KRENKENDE ELLER ANNEN UANSTENDIG ATFERD	7
C.1.2. SEKSUELL HANDLING	7
C.1.3. SEKSUELL OMGANG	7
C.1.4. VOLDTEKT.....	8
C.2. GRENSEOVERSKRIDENDE SEKSUELL ATFERD	8
C.2. FORNÆRMEDE	9
C.3. UTSATTE	9
C.4. OVERGRIPER	9
D. FOREBYGGENDE TILTAK OG PRAKTISK INFORMASJON.....	10
D.1 VI GJØR MENIGHETEN VÅR TRYGGERE FOR ALLE VED.....	10
D.2. IMPLEMENTERING AV EGENERKLÆRING OG POLITIATTEST.	12
D.3. HVILKE BARN ER MEST UTSATT FOR OVERGREP?	12
D.4. POTENSIELLE OVERGRIPERE, HVEM ER OVERGRIPEREN?	12
E. NÅR OVERGREPET HAR SKJEDD	14
E.1. DEN UMIDDELBARE REAKSJON	14
E.2. RAPPORTERING.....	14
E 3. INFORMASJON	15
E.3.1. INFORMASJON TIL ARBEIDSGIVER OG POLITI.....	17
E.3.2. INFORMASJON TIL FORNÆRMEDE OG ANKLAGEDE	17
E.3.3. INFORMASJON TIL MENIGHETEN	17
E.3.4. INFORMASJON TIL MEDIA.....	17
E.4. IVARETAKELSE, OMSORG OG ETTERVERN.....	18
E.4.1. FORNÆRMEDE.....	18
E.4.2. FORNÆRMEDES FAMILIE	18
E.4.3. MENIGHETEN.....	18
E.4.4 DEN ANKLAGEDE.....	20
E.4.5 ANKLAGEDES FAMILIE.....	21
E.4.6. DEN/DE SOM MÅ HÅNTERE SAKEN.....	21
E.4.7. NOEN SVÆRT VIKTIGE MOMENTER SOM MÅ TAS MED	21

F. SDA-DNU OG MENIGHETENS HÅNDTERING AV OVERGREPSSAKER OG FORHOLDET TIL OVERGRIPER.....	22
F.1. HABILITET	22
F.2. SDA-WORKING POLICY: BESKYTTENDE TILTAK – AV PASTORTJENESTENS INTEGRITET.	22
G. RESSURSER.....	23
G.1. TELEFONNUMMER	23
G.2. BØKER	23
G.3. ANNEN INFORMASJON.....	24
G.4. NORSKE INTERNETT SIDER (09-2023).....	24
G.5. OVERSIKT OVER AKTUELLE LOVER	25

Forkortelser

NKR nr. 2, 2. utg. "Økumeniske retningslinjer i forbindelse med seksuelle overgrep i kirkelig sammenheng." Norges kristne råds skriftserie – nr.2, 2. utg.

RPSS "Retningslinjer og prosedyre for behandling av saker der det rettes anklage mot vigslet kirkelig medarbeider om seksuelt misbruk og/eller grenseoverskridende seksuell atferd." Utredning fra et utvalg nedsatt av Bispemøtet Oslo, 1996

SDA-DNU Syvendedags Adventistkirken - Den norske union

A. Innledning

Syvendedags Adventistkirken (SDA) ønsker å befeste ethvert menneskes verdi, og vender oss derfor mot enhver form for fysisk, seksuelt og psykisk overgrep og utnyttelse.

Gjennom å ta stilling til disse spørsmålene ønsker vi å vise ansvar. Målet er å gjennom åpenhet arbeide for at færre overgrep begås, da det er en kjensgjerning at slike kan prege et menneskes liv gjennom hele livsløpet.

Dette dokumentet er ment som kjøreregler og retningslinjer for menigheten. SDA ser sitt ansvar for å undervise sine ansatte og de frivillige. Menigheten ønsker spesielt å skape et miljø som gjør alt for å utelukke overgrep og utnyttelse av barn og ungdom.

Syvendedags Adventistkirken er klar over, og tar på alvor, de gjeldende norske lover og regler for barns og ungdommers trygghet innenfor disse områdene.

Vi ønsker at menigheten skal være et sikkert sted å være for alle.

I 2003 ble første utgaven av retningslinjer for håndtering av seksuelle overgrep utarbeidet av en komite. Etter som årene har gått, har behovet for en dyptgripende revidering meldt seg, og denne utgaven er en oppdatert og omstrukturert versjon av de originale retningslinjene som ble utarbeidet i 2003.

Revidert 6. juni 2014 – videre oppdatert av Fagetisk Råd – DNU-styret protokollerte oppdateringen den 10. juni 2018

B. Menighetens grunnholdninger, forventninger og krav om trygghet mot overgrep, grenseoverskridende seksuell atferd og seksuelle overgrep. Senere omhandler retningslinjene kun de to siste forhold.

B.1. Menigheten tar problemet på alvor

Seksuelle overgrep og grenseoverskridende seksuell atferd skjer dessverre også i menighets-sammenheng. Uavhengig av om antallet saker er mange eller få, må kirken erkjenne at problemet eksisterer og ta det på alvor. Personer som står frem med sin overgrepshistorie må oppleve å bli trodd og tatt på alvor av menigheten.

B.2. Menigheten mener at seksuelle overgrep er brudd på den forpliktelse en Herrens tjener har lovet

Seksuelle overgrep er brudd på den forpliktelse som enhver adventist har overfor Guds ord og menighetsfellesskapet. Om det gjelder en frivillig eller ansatt er det et brudd på den tillit menigheten har vis vedkommende. Om vedkommende ikke har noen verv eller oppgaver i menigheten, er det like fullt et svik mot menighetsfellesskapet og mot den som er rammet. Gjelder saken en ansatt i SDA, behandles det som en personalsak. Det stilles spesielle krav til etisk integritet og forpliktelse for personer som er ansatt i menighetens tjeneste. Dessuten gjelder trossamfunnsloven for alle som er registrerte pastorer/prester eller forstandere. På samme måte forventes det en høy grad av etisk integritet av personer som betros verv i menigheten. For øvrig er det straffeloven som først og fremst kommer til anvendelse ved seksuelle overgrep eller grenseoverskridende atferd.

B.3. Menigheten er forsvarer av den svakeste part

Menigheten skal være et åndelig hjem hvor den enkelte finner trygghet uten å bli utnyttet eller misbrukt på noe vis. Syvendedags Adventistkirken fastholder enkeltindividets verdi og vender seg imot enhver form for fysisk, seksuell og psykisk overgrep og utnyttelse. Menigheten må stille seg på fornærmedes side og innta posisjonen som forsvarer av den svakeste part i sin saksbehandling. Samtidig er det en forutsetning at den anklagede/overgriperen blir behandlet rettmessig.

B.4. Menigheten respekterer lovverket

Gjeldende bestemmelser i straffeloven og andre aktuelle lover må ikke svekkes eller settes til side. Unnfallenhet, bagatellisering, mistro eller neddyssing for å bevare fasaden kan bli tolket som akseptasjon av overgrep eller grenseoverskridende handlinger. Tydelig støtte til fornærmede og utsatte kan være forebyggende. Potensielle overgripere skal vite at de ikke kan gjemme seg bort i menigheten.

B.5. Menigheten samarbeider og gir korrekt og sannferdig informasjon

I saker som er anmeldt eller som vil bli anmeldt til politiet, må menigheten samarbeide med politiet om alle forhold som berører saken. Menigheten er forpliktet til å tale sant om overgrep og ikke bidra til fortielse eller bagatellisering.

B.6. Menigheten sørger for kompetent saksbehandling

Menigheten må være seg bevisst mulighetene for at overgrep kan finne sted. Man må vite hvor man kan innhente kunnskap og råd om overgrepssproblematikk. Fagetisk råd skal være en ressurs for DNU og de lokale menighetene.

B.7. Menigheten hindrer fortsatt overgrep, og skal være et trygt sted

Menigheten må så langt det er mulig ta ansvar for å hindre at overgriper fortsetter med overgrep. Dette berører spørsmålet om disiplinærtiltak som advarsel, permisjon og avskjed. Menigheten må treffe tiltak som entydig kommuniserer vilje til å rydde opp i egne rekker, hvor det skapes et klima for at eventuelle fornærmede får mot til å ta opp sin sak.

C. Definisjon av begreper ¹

C.1. Seksuelle overgrep

Er en samlebetegnelse for forskjellige slags krenkelser og misbruk, primært av barn og unge under den seksuelle lavalder, som etter straffeloven er 16 år. Dette er de mest alvorlig handlingene. «Seksuelle overgrep» benyttes også om krenkelser av personer over den seksuelle lavalder, når det er autoritetspersoner som utnytter sin stilling og krenker medmennesker. Seksuelle handlinger og/eller stimulering av seksuelle spenninger overfor mennesker som er i en svakere posisjon enn dem som igangsetter seksuelle prosesser, må anses som overgrep. Om dette forekommer i sammenhenger som har med veiledning og sjelesorg i utgangspunktet å gjøre, blir sviket enda større.

C.1.1. Seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd

Omfatter bl.a. blotting, anstøtelige bevegelser eller ordbruk som f. eks slibrig tilsnakkelse. Hvor grensen går, vil bero på de til enhver tid rådende moraloppfatninger i samfunnet. Den straffbare handling gjelder slik atferd begått i det offentlige rom, i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket til det, eller i nærvær av eller overfor barn under 16 år. Strafferammen er bøter eller fengsel inntil 1 år.

C.1.2. Seksuell handling

Omfatter bl.a. beføling av kjønnsorganer eller bryster, uansett om det skjer utenpå eller innenfor klærne. Handlingen er straffbar når den foretas overfor noen over 16 år som ikke har samtykket gjennom ord eller handling, og uavhengig av samtykke overfor barn under 16 år. Strafferammen er bøter eller fengsel inntil 1 år, men fengsel inntil 3 år dersom handlingen begås overfor barn under 16 år. Overfor barn under 16 år rammes også forledelse, f. eks lokking eller luring, til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd. Dersom den seksuelle handling begås overfor barn under 16 år og den skyldige tidligere har vært straffet for visse seksualforbrytelser eller handlingen er begått under særdeles skjerpene omstendigheter, f. eks. misbruk av stilling eller nært tillitsforhold, er strafferammen fengsel inntil 6 år.

C.1.3. Seksuell omgang

Omfatter samleie, men også samleielignende handling uten innføring av penis i vagina eller andre av kroppens hulrom, samt masturbasjon av en annens kjønnsorgan. Strafferammen for seksuell omgang ved f. eks misbruk av stilling eller tillitsforhold er fengsel inntil 5 år. Det samme gjelder seksuell omgang med barn under 16 år, mens strafferammen for seksuell omgang med barn under 14 år er fengsel inntil 10 år. Ved seksuell omgang med barn under den seksuelle lavalder

¹ NKR nr. 2, 2. utg.. Side 17 og 38.

utvides strafferammen til fengsel inntil 15 og 21 år ved en rekke skjerpene omstendigheter.

C.1.4. Voldtekt

Benyttes dersom noen skaffer seg seksuell omgang ved vold eller ved truende atferd, eller har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller ved vold eller ved truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv. Strafferammen er fengsel inntil 10 år, eller inntil 21 år ved ulike skjerpene omstendigheter.

En handling er ikke lenger straffbar når foreldelse er inntrådt. Foreldelsesfristene er:

2 år når den høyeste lovbestemte straff er bøter eller fengsel inntil 1 år,

5 år når den høyeste lovbestemte straff er fengsel inntil 4 år,

10 år når den høyeste lovbestemte straff er fengsel inntil 10 år,

15 år når tidsbestemt straff inntil 15 år kan idømmes,

25 år når fengsel inntil 21 år kan idømmes.

Meldes det inn saker til menigheten om seksuelle overgrep eller grenseoverskridende seksuelle handlinger, vil menigheten måtte ta sine forhåndsregler for å beskytte begge parter mot mulige nye overgrep, uavhengig av foreldelsesfrister.

C.2. Grenseoverskridende seksuell atferd

Brukes om handlinger og oppførsel som vanligvis dekkes av arbeidsmiljølovens bestemmelser om «seksuell trakassering», samt annen krenkelse av grensene som et individ setter som rammer for å beskytte egen integritet. Slik krenkende atferd ligger opp mot straffelovens bestemmelser i kapittel 19, men er ikke nødvendigvis omtalt eller belagt med straff. I ansettelsesforhold innen DNU skal det alltid legges opp til en høyere etisk standard enn det som er nevnt i straffeloven. Forekommer seksuell trakassering i ansettelsesforhold til DNU og det blir meldt, skal det undersøkes av den nærmeste overordnede om denne er habil, eller dennes overordnede. I slike saker bør også Fagetisk råd trekkes inn.

C.2. Fornærmede

Er en betegnelse som benyttes om mennesker som har opplevd seksuelle overgrep og/eller grenseoverskridende seksuell atferd, men som ennå ikke har fått hjelp til å begynne sin bearbeiding av eller å anmelde de vonde opplevelsene.

C.3. Utsatte

Er en betegnelse på den samme gruppe mennesker, etter at de har fått hjelp til å begynne bearbeidelsen av sine traumatiske opplevelser.

C.4. Overgriper

Er en betegnelse som benyttes om alle personer som i kraft av sin posisjon krenker et medmenneske ved seksuelle overgrep eller grenseoverskridende seksuell atferd. Krenkelsen kan være rettet mot barn, unge eller voksne som står i et avhengighetsforhold til vedkommende. Det understrekes at autoritetspersonen alltid bærer ansvaret. Betegnelsen overgriper, benyttes også i de tilfeller der den annen part har invitert eller tatt initiativ.

D. Forebyggende tiltak og praktisk informasjon

D.1 Vi gjør menigheten vår tryggere for alle ved

1. Å respektere hverandres grenser og kommunisere tydelig følgende:
 - Vi er ansvarlige for våre barns ve og vel.
 - Barn skal være sikre her.
 - Vi rapporterer når vi har mistanke om overgrep.
2. Å sørge for et opplysningsprogram hvor barn og unge gjennom enkle illustrasjoner gjøres oppmerksom på sine rettigheter og hva de bør passe seg for, både lokalt i menigheten, på leir og andre typer arrangementer.
3. Å undervise pastorer, barn/ungdomsledere samt frivillige som arbeider i disse aldersgruppene om overgrepstematikken. Dette legges inn i årshjul slik at man er siktet kontinuitet og stadig bevisstgjøring.
 - Kurs for barn/speider og ungdomsledere hvor det informeres om retningslinjer for håndtering av seksuelle overgrep og generell informasjon om emnet.

Ansvarlig: DNUs barn/ungdomsleder.

- Nasjonale tenåringstreff, ungdomsledertreff og andre møtepunkter for ungdommer, hvor staben informeres om retningslinjer for håndtering av seksuelle overgrep og generell informasjon om emnet. Se til at alle ledere har fylt ut og levert inn egenerklæring og eventuell politi attest.

Ansvarlig: DNUs ungdomsleder

- Lokale leirer/helgetreff og lokale turer hvor det informeres for ledere om retningslinjer for håndtering av seksuelle overgrep. Se til at alle ledere har fylt ut og levert egenerklæring og eventuelt politi attest.

Ansvarlig: Lokal leder/treff ansvarlig.

- I den lokale menigheten orienteres det om retningslinjene for håndtering av seksuelle overgrep. Se til at alle ledere i barn/ungdomsarbeidet har fylt ut og levert egenerklæring og eventuelt

politi attest. Dette gjøres i begynnelsen av hver valgperiode i menigheten.

Ansvarlig: Lokal pastor/menighetsleder

- Løfte fram emnet seksuelle overgrep nasjonalt hvert femte år. Forum: Adventnytt, Adventungdom, Sommerstevnet, årsmøter, etc.

Ansvarlig: Media ansvarlig, distriktsledere og ungdomsavdeling, SABU

- Adventistkirkens unions/distrikts ledere og avdelingsledere for barn/familie og ungdom (SABU) plikter å holde seg oppdatert med aktuell informasjon og kurs om seksuelle overgrep. Retningslinjer, materiell og informasjon om overgrepstematikk oppdateres med aktuell informasjon hvert femte år.

Ansvarlig: Unionsleder

4. Å øke bevisstheten om seksuelle overgrep blant pastorene ved:

- Kursing av pastorene minst hvert femte år på pastortreff. Informasjon gis ved alle nyansettelser.

Ansvarlig: Unionsleder.

5. Praktisk tips for å forebygge overgrep og bygge tillit lokalt:

- Bruk lyse og oversiktlige lokaler.
- Forsøk å ha minst to voksne ledere med i grupper, spesielt om det ikke er annen aktivitet i bygningen.
- Unngå så langt det er mulig at en leder eller annen voksen er alene med et barn på et sted hvor ingen andre kan se dem.
- I samtaler med en ungdom, informer ytterligere en voksen om at samtalen finner sted. Se til at det finnes andre voksne i bygningen og at ungdommen vet om dette.
- Se til at ledere ikke treffer eller innbyr barn og ungdommer utenom aktiviteten, om ikke flere voksne er med. Gjør alt i åpenhet, informer foreldre og snakk sammen i ledergruppen eller med andre voksne.
- Vær flere voksne når dere har turer, leirer og andre aktiviteter.

- Når barn og unge skal transporteres, prøv alltid å ha mer enn en passasjer med i bilen. Ha en felles oppsamlingsplass hvor barna skal settes av og hentes ved turer og andre arrangementer.
- Hvor det ikke er mulig å ha flere passasjer med i bilen, fortell en annen leder at bilturen skal foregå og om tiden det forventes å komme frem.
- Vurdere vinduer i dører.

D.2. Implementering av egenerklæring og politiattest.

- Alle valgte barnesabbatsskoleledere og faste barnesabbatsskolelærere leverer politiattest og egenerklæring². Denne kan ikke være eldre enn 3 måneder.
- Alle midlertidig engasjerte eller assistenter i barnesabbatsskolen leverer egenerklæring.
- Alle valgte speiderledere leverer politiattest og egenerklæring.
- Alle midlertidig engasjerte eller assistenter i speideren, leverer egenerklæring.
- Alle valgte ungdomsledere leverer politiattest og egenerklæring.
- Alle midlertidige ledere og assistenter (inkludert på sommerleirer) leverer egenerklæring.
- Politiattest og egenerklæring leveres på nytt når man flytter menighetsbrev.

D.3. Hvilke barn er mest utsatt for overgrep? ³

«Hvem er mest i risikozonen for seksuelt misbruk? Hvilket som helst tillitsfullt, lydig barn kan være i risikozonen, men de som ser forsømt, underernært på kjærlighet, følelsesmessig utenfor, og har sterke behov for å bli sett og bekreftet, ser ut til å være de mest utsatte.»

D.4. Potensielle overgripere, hvem er overgriperen? ⁴

Overgripere finnes i alle samfunnsposisjoner, på tvers av utdanning, økonomisk posisjon, alder og kjønn. Noen oppleves umodne i sine grenseoverskridende handlinger, andre er utspekulerte i ondskap, og utnytter bevisst andres svakhet og avhengighet. Det kan synes som om utøvelse av makt er et fellestrekk, bevisst eller ubevisst, for de fleste overgripere.

² Egenerklæring finnes tilgjengelig på SABU og Syvende-dags Adventistsamfunnets hjemmesider.

³ Marianne Morris: "En fars synder" side 235

⁴ NKR nr. 2, 2. utg.. Side 22-23

Overgriperne er ikke en homogen gruppe:

- de kommer fra alle lag av befolkningen
- det er ingen vesentlig forskjell mellom by og land
- en overgriper kan forgripe seg på enten jenter eller gutter eller barn av begge kjønn
- en overgriper kan forgripe seg på egne barn, barn utenfor familien eller begge deler
- en overgriper kan ha et voksent seksualliv (f. eks. være gift) og samtidig ønske å ha sex med barn
- flere av overgriperne har forgrepet seg gjentatte ganger mot samme barn
- flere av overgriperne har forgrepet seg på et stort antall barn
- noen overgripere er aggressive, kontrollerende og voldelige – andre er «kjærlighetssøkende», i behov av nærhet og trøst
- noen overgripere har en tendens til å seksualisere relasjonene til de fleste mennesker de har kontakt med
- overgriper er vanligvis en man kjenner

E. Når overgrepet har skjedd

E.1. Den umiddelbare reaksjon

1. Den som får informasjon om et seksuelt overgrep, skal gi den fornærmede støtte til å gå til politiet eller kontakte barnevernet. Den som får kunnskap om en slik handling i den lokale menighet, bør i samråd med den fornærmede, ta kontakt med den lokale pastor⁵. Fagetisk råd eller Kirkelig Ressurssenter mot Vold og Seksuelle Overgrep kan også bistå med hjelp ved behov.
2. Ingen bør presse den fornærmede til å gå fortære fram enn hen ønsker. Dersom anmeldelsen har å gjøre med et barn under 16 år, skal saken alltid meldes direkte til politi og barnevern. Så sant det ikke er foresatte involvert i overgrepet, må disse involveres. Dette for å forhindre flere overgrep og for å beskytte eventuelle andre barn i faresonen.
3. Om personen er over seksuell lavalder (16 år), er det den fornærmede selv som bestemmer om overgrepet skal anmeldes. (Finnes andre og yngre barn med i bildet, eller om det er risiko for at den anklagede kan angripe andre barn, skal man alltid melde fra til politi eller barnevern uansett fornærmedes alder.)
4. Vær oppmerksom på at all etterforskning overlates til politiet. Det betyr ikke at den fornærmede skal møtes med taushet. Den fornærmede skal møtes med respekt, medmenneskelighet og en lyttende holdning for å bekrefte at hen gjør det riktige med å fortelle. Den fornærmede skal hjelpes til å søke profesjonell hjelp og støtte.
5. Den som får informasjon om seksuelle overgrep skal aldri ta kontakt med den anklagede, uansett motiv. Slik kontakt kan være til stor skade både for den fornærmede og for politiets etterforskning og videre behandling av saken.

E.2. Rapportering

Menighetens pastorer og ansatte eller ikke-ansatte som bistår disse, har lovbestemt taushetsplikt. Taushetsplikten omfatter forhold som ikke er alminnelig kjent og som er direkte meddelt, resultat av undersøkelser, eller egne iakttagelser i egenskap av

⁵ Dersom pastoren er habil. Kan ikke den lokale pastor gjøre dette, vil distriktsleder kunne tre inn.

sjelesørger eller dennes medhjelper. Dersom den som har krav på hemmelighold, er mindreårig, er det vergen som i tilfelle må samtykke.

Taushetsplikten viker for plikten til å hindre visse større forbrytelser, herunder voldtekt, seksuell omgang med barn under 14 år og seksuell omgang med slektning i nedstigende linje, fosterbarn, pleiebarn, stebarn eller annen person som står under vedkommende omsorg, myndighet eller tilsyn, og denne er under 16 år, se straffeloven § 196.

Avvergingsplikten inntreffer når det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at den aktuelle straffbare handlingen er eller vil bli begått. Dette innebærer en utvidelse av avvergingsplikten, idet det skal mindre til før en slik plikt inntreffer. Avvergingsplikten opphever eventuell taushetsplikt, uansett rettslig grunnlag for taushetsplikten. Ved lovendringen ble det også straffbart å medvirke til brudd på avvergingsplikten, for eksempel i form av å overtale noen til å ikke melde fra til politiet.

Anmeldelse er imidlertid ikke tilstrekkelig dersom man er klar over at den ikke vil hindre forbrytelsen eller dens følger, og man samtidig kan avverge handlingen på annen måte, f.eks. ved å advare eller varsle den forbrytelsen er rettet mot eller dennes verge.

Dersom den som har krav på hemmelighold samtykker, eller om kunnskap om seksuelle overgrep eller grenseoverskridende seksuell atferd på annen måte er fremkommet som ikke-taushetsbelagt informasjon, skal ansatte snarest rapportere til nærmeste habile overordnede. Ikke-ansatte skal rapportere til menighetens pastor dersom vedkommende er habil, og ellers til distriktsleder eller nærmeste habile leder i Syvendedags Adventistkirken.

E 3. Informasjon

1. Når det gjelder overgrep i en lokal menighet, er det pastor (jfr. fotnote 6) som er ansvarlig for at alle berørte parter får den informasjon de bør ha om det som har skjedd. Den lokale pastor er også ansvarlig for all kontakt med den fornærmede. Gjelder situasjonen en anklaget ansatt, er distriktsleder ansvarlig for å ha kontakt med og gi informasjon til den anklagede. Distriktsleder har også ansvaret for å tilrettelegge upartisk sjelesorg for begge parter.
2. Om den anklagede er en ansatt, får hen umiddelbart permisjon fra sin tjeneste. Distriktsleder gir informasjon først til den anklagede. Deretter informeres den fornærmede og til sist den lokale menighet.

3. Er en frivillig anklaget, er hen umiddelbart permittert fra sitt verv i menigheten. Denne delen tas hånd om av den lokale pastor (jfr. fotnote 6).
4. Informasjon til den lokale menighet skal være åpen og inneholde relevante fakta om det som har skjedd, uten at unødige detaljer behøver komme fram. Informasjon og dets innhold bør nøye gjennomgå med tanke på målgruppen den skal presenteres for, da alle ikke har behov for like mange detaljer.
5. Ved overgrep begått av et menighetsmedlem, samles det lokale menighetsstyret så snart som mulig for informasjon om situasjonen, slik at de kan ha et godt grunnlag for videre behandling av saken. Innkalling skjer gjennom den lokale pastor (jfr. fotnote 6).
6. Ved overgrep begått av en ansatt, samles unionsstyret så snart som mulig for informasjon om situasjonen, slik at de kan ha et godt grunnlag for videre behandling av saken. Innkalling skjer gjennom unionsleder.
7. Unionsleder er sammen med kommunikasjonsleder ansvarlig for kontakt med media, både innenfor og utenfor Syvendedags Adventistkirken ved slike tilfeller.

Det er meget viktig at alle parter får støtte og hjelp i en slik sammenheng. Unionsleder og distriktsleder er ansvarlig for at dette skjer på en profesjonell måte. (Se E.5)

Informasjonen bør være åpen og saklig omkring de formelle faktiske forhold i overgrepet, uten at det gis unødige detaljerte opplysninger. Hensynet til fornærmedes og anklagedes personvern må til enhver tid veies opp mot de faktiske behov for informasjon. Taushetsbelagte opplysninger må selvfølgelig ikke bringes videre, bortsett fra der avvergingsplikten pålegger å melde fra til politiet.

Dersom en ansatt blir suspendert, oppsagt eller avskjediget, bør det være full åpenhet om status i arbeidsforholdet og det formelle grunnlag for situasjonen.

Det bør avklares konkret i den enkelte situasjon hvem som bør gi informasjon til hvilke mottakere.

E.3.1. Informasjon til arbeidsgiver og politi

Dersom en ansatt i SDA blir anklaget, må Syvendedags Adventistkirkens administrasjon/styre umiddelbart få all tilgjengelig informasjon for å kunne danne seg et korrekt grunnlag for videre saksbehandling og intervensjon.

Det samme gjelder informasjon til politiet, som selv vil avklare hvem de ønsker å snakke med. Hvis fornærmede får oppnevnt bistandsadvokat, vil det være naturlig å avklare med vedkommende behov for ytterligere informasjon til politiet.

E.3.2. Informasjon til fornærmede og anklagede

Snarlig, tilstrekkelig og adekvat informasjon kan være betydningsfullt for hvordan fornærmede kommer gjennom den påkjenning som behandlingen av en overgrepssak er. Det må gis informasjon om aktuelle regler og prosedyrer for denne type saker og om den videre saksbehandling av den aktuelle situasjonen. Fornærmede må også få informasjon om menighetens generelle holdning til seksuelle overgrep og om muligheten for videre støtte og oppfølging. Hvis det skjer noe nytt, bør fornærmede straks informeres. Det bør også gis informasjon om hvorfor behandlingen i tilfelle trekker i langdrag. Eventuell informasjon til fornærmedes familie, bør skje etter avtale med fornærmede eller dennes verge.

Også anklagede må få snarlig, tilstrekkelig og adekvat informasjon om regler og prosedyrer, saksgang og avgjørelser, og om menighetens tilbud om sjelesorg. Informasjon om anklagen og utdypende opplysninger må under ingen omstendighet komme i konflikt med en eventuell politietterforskning. Dersom betingelsene for politianmeldelse er tilstede, skal hele saken overlates til politiet uten at anklagede er varslet.

E.3.3. Informasjon til menigheten

Korrekt og tilstrekkelig informasjon bør gis så tidlig som mulig. Siden ikke alle har likt behov for informasjon, bør informasjonens form og innhold avklares i forhold til ulike målgrupper som f. eks menighetsstyre, foresatte til barn/unge i miljøet der det anførte overgrep har funnet sted, osv. Husk personvern.

E.3.4. Informasjon til media

Som hovedregel gjelder at man skal være varsom med å kommentere personalsaker i media. Det samme gjelder overgrep begått av andre innenfor menighetens rammer. Overgrepssaker bør allikevel ikke forsøkes holdt skjult dersom media først har fått kunnskap om anklager. For å motvirke at medias oppslag inneholder usannheter, skjevheter og faktiske feil, bør det vurderes å utarbeide enkle pressemeldinger.

E.4. Ivaretagelse, omsorg og ettervern

Den lokale menighet, distrikt og SDA rammes hardt når et seksuelt overgrep avdekkes i menighetsfellesskapet. Dersom overgriper er en person menighetsmedlemmene har sett opp til og har vist både hengivenhet og tillit, gjør det ikke saken enklere. Ofte finner vi i en menighetssammenheng vennskaps- og familiebånd som gjør tingene ekstra innfløkte, ømfintlige og sårbare. Det skal både kjærlighet og klokskap til for å komme videre og for å bidra til skadebegrensning.

Fagetisk råd er til for at menigheter og ledelsen i enhver sak kan søke råd og være med og drøfte den mest kloke tilnærming i den enkelte saken. Det er også mulig å ha samtaler med fagetisk råd uten å oppgi navn i den innledende fasen.

E.4.1. Fornærmede

En kontaktperson tilbys den fornærmede/utsatte som faglig og medmenneskelighjelp og støtte etter overgrep eller grenseoverskridende seksuell atferd. Den fornærmede må kunne kjenne at man blir trodd og tatt vare på. Oppfølging kan vare lenge, og bør, om mulig, overlates til en fagperson.

Kontaktpersonens oppgave kan være å hjelpe fornærmede med å avklare hvorvidt hen vil melde saken til politiet. Om hen trenger mer hjelp enn det kontaktpersonen kan tilby, f. eks sjelesorg eller terapi, vil kontaktpersonen prøve å skaffe slik hjelp.

E.4.2. Fornærmedes familie

Ofte kan sjokket være stort, og man trenger tid på å sortere inntrykk. Det er viktig at menigheten har mennesker/ressurspersoner i egen eller en annen menighet som fornærmedes familie kan stille spørsmål til. Det er viktig for den fornærmedes familie at de får noen å snakke med, bearbeide eventuelt sjokk, og få hjelp til å gå videre eventuelt med rettsapparat og annen hjelp.

E.4.3. Menigheten

Ved situasjoner hvor det vil få menighetsdisiplinære følger eller hvor det blir rettslig forfølgning, skal kort informasjon gis på et lukket menighetsmøte, (et møte kun for voksne personer som står i menigheten formelt) slik at man er orientert og rykter kan unngås. I forkant av menighetsmøtet skal pastor, forstanderskap og menighetsstyre orienteres. «Dersom de utsatte eller deres familier ber om anonymitet, skal hensynet til disse også i denne fasen begrense informasjonsplikten.» (Øk. Retningslinjer s. 36)

Råd for arbeidet med å hele de vonde sårene:

- 1) Ikke forti eller tåkelegg det som har skjedd. Informasjon må gis til menigheten i et lukket menighetsmøte så tidlig det er mulig. Informasjonen må være korrekt og saklig. Dette for å unngå at antakelser, fantasi og rykter får fritt spillerom.
- 2) Det er ikke overgriperen som skal framstille sin sak. Framstillingen skal gjøres av den/dem som er ansvarlige i håndteringen av saken.
- 3) Menighetsmedlemmer skal ikke granske eller oppklare overgrep. Der det er snakk om straffbare forhold i henhold til norsk lov, skal påtalemyndigheten foreta etterforskning.
- 4) Menigheten må holde seg fra å spre rykter bygd på egne observasjoner eller hva andre mener og tror om saken. Uante skader kan oppstå om dette ikke blir forstått og respektert.
- 5) Sorgen og frustrasjonen menighetsmedlemmene bærer på, må få lov til å bli uttrykt innenfor fornuftige sjelesørgeriske rammer. Det må være lov for den enkelte å stille spørsmålene, men det er ingen rettighet å forlange alle svarene. Svarene må gis med den største varsomhet uten at taushetsplikten brytes.
- 6) Dersom det er en ansatt tjenesteperson som har forbrutt seg, er det viktig at distrikt og union gjør sitt ytterste for at en erstatter kan fylle dennes sted. Det er viktig at den som skal ta over, har evne til å utøve god sjelesorg.
- 7) Når en lokal menighet blir rammet, vil det alltid i en så vanskelig sak som et seksuelt overgrep, være behov for at hjelp hentes utenfor ens eget miljø. Derfor må distriktsleder eller annen ordinert pastor stilles til rådighet.
- 8) I saker hvor det har vært en offentlig eksponering gjennom massemedia, bør menigheten gi offentlig til kjenne sitt syn på overgrepssproblematikken, hvordan saken på generelt grunnlag har vært behandlet og den sorg den har opplevd og fortsatt bærer på. En forfinet og pyntet fasade avslører seg selv og er ikke i lengden en god reklame for menigheten. Ærlighet og uttrykt sorg blir langt bedre forstått og egner seg bedre for anerkjennelse og en sunn helbredelse av de sår menigheten har fått.

- 9) Ved behandling av spørsmålet om overgreper skal gis konsekvenser i form av begrensninger eller utelukkes av menigheten, er det viktig at distriktsleder eller en annen ordinert pastor stilles til rådighet for å veilede og støtte. Saken skal tas opp i et lovlig innkalt menighetsmøte så snart tingene ligger til rette for det. Retningslinjene slik de er beskrevet i *Menighetshåndboken* følges. En god saksforberedelse vil være til stor hjelp for menigheten.

E.4.4 Den anklagede

Rettsikkerhet for anklagede skal ha stor vekt når det fremsettes anklage om overgrep mot en kirkelig medarbeider eller en frivillig i menigheten. Derfor må det settes nøye krav til presisjon for de yrkesetiske retningslinjer og prosedyrer for behandling av ankagesaker. Det er viktig at retningslinjer og prosedyrer er offentlig kjent. (Øk. Retningslinjer s. 40) Prosedyren vil måtte innebære at vedkommende umiddelbart blir tatt ut av tjeneste. (Se for øvrig seksjon F.4 og G.)

Det er enhver kirkelig medarbeiders ansvar, så langt det er mulig, å utføre sin tjeneste i åpenhet og med så stort innsyn at risikoen for beskyldninger om misbruk av stilling er minimal. Ingen kan garanteres mot falske beskyldninger, men svært mye kan forebygges ved å sette riktige grenser for liv og tjeneste.

Dersom det kan fastslås at det er fremsatt falsk anklage mot en kirkelig medarbeider, skal denne få full oppreisning. Den anklagede medarbeiders troverdighet må gjenopprettes. Det skjer ved at stillingen gis tilbake umiddelbart, og at man i samarbeid med denne lager en strategi for offentliggjøring. Det anbefales juridisk hjelp til å utforme detaljene ved en slik oppreisning.

I alle overgrepssaker som anmeldes og følges opp av politiet er det politiets ansvar at rettsikkerheten blir ivaretatt. De vanskeligste overgrepssaker er de situasjoner som ikke rammes av straffeloven. De vil enten ikke bli anmeldt eller bli henlagt av politiet.

Det viktigste spørsmål fra menigheten som arbeidsgiver, er følgende: Kan det fastslås at det foreligger en atferd som bryter med vedtatte yrkesetiske retningslinjer? Har det skjedd et brudd med vedtatte normer, eller har det ikke skjedd?

Det er viktig at også en skyldig person får en korrekt behandling og møtes med respekt for den person man er. Det gjelder så vel fra venners side som fra menighetsledelsens side.

Når overgriper har gjort opp for seg, må vedkommende i åpenhet vedkjenne seg de faktiske forhold både overfor familie, venner og menighet. Vedkommende og menigheten må søke faglig hjelp for å unngå at overgrep skjer igjen. Åpenhet betyr å være ærlig og ekte, dvs. at sannhet og kjærlighet ikke spilles ut mot hverandre.

Som trossamfunn bør det stilles til rådighet en sjelesørger for den anklagede. Det er opp til den anklagede hvorvidt han/hun vil benytte seg av tilbudet.

E.4.5 Anklagedes familie

Også anklagedes familie må oppleve støtte og hjelp fra menigheten. Overgriperes identitet kommer ofte som en stor overraskelse for omgivelsene. Overgriperes familie kan få sin tilværelse snudd opp ned. I tilfeller der omfanget av overgrep er stort og/eller arten av overgrepet alvorlig, bør det overveies å legge omsorgsplaner også for evt. ektefelle, barn og annen nær familie av overgriper. Omsorgsvekten skal hele tiden ligge på den utsattes situasjon. Det er de krenkede mennesker som primært trenger menighetens støtte. (NKR nr. 2, 2 utg., s. 28)

Av spesiell betydning er det at overgriperes nærmeste familie får oppfølging og omsorg fra både venner og menighet mens saken pågår og i tiden etter.

E.4.6. Den/de som må håndtere saken

Det er viktig med støtte, faglig veiledning og hjelp for den/de som må behandle/håndtere saken. SDA-DNU skal sørge for at slik hjelp er tilgjengelig.

E.4.7. Noen svært viktige momenter som må tas med

1. Det er viktig å fastholde saksforholdet og være tydelig med hvor ansvaret hele tiden har ligget og fortsatt ligger.
2. Den utsattes sår og smerter kan være så omfattende og langvarige at ingen kan kreve at tilgivelse skal gis. Aller minst har overgriper noe krav på tilgivelse. Overgriperes ansvar er å gjøre opp og yte rettferdighet så langt det er mulig.
3. Overgriper må forholde seg til det faktum at ny tillit må bygges. En krenkelse av et annet menneske innebærer alltid tap av tillit og respekt. En leders tillitskonto er normalt stor. Desto større blir tapet når en leder misbruker tillit. Og desto lengre tid tar det å bygge opp ny respekt og tillit. Det er overgriperes

ansvar ikke å trenge seg på sine medmennesker eller stille krav om aksept i sitt tidligere miljø.

4. I den første tiden bør det tilstrebes fleksible kjøreregler for å unngå vanskelige situasjoner. Dersom ny respekt og tillit ikke er bygget opp innen rimelig tid, enten det skyldes at overgriper ikke har ydmykhet og utholdenhet nok, eller det skyldes manglende vilje til å gi en angrende synder en ny mulighet, bør vedkommende vurdere å flytte til et annet miljø. Hva som er innen rimelig tid må avgjøres i den enkelte sak. Forholdene vil variere avhengig av om det er et lite eller et stort miljø. Men tidsperspektivet kan være svært langt.
5. Andre menigheter må vurderes informert der det er fare for gjentakelse slik at disse kan treffe nødvendige forholdsregler i møte med overgriper.
6. Overgriper må innordne seg under den vurdering som menigheten gjør. Det er ikke en menneskerett å få være med i ledelse eller tjeneste i en menighet.

F. SDA-DNU og menighetens håndtering av overgrepssaker og forholdet til overgriper

F.1. Habilitet ⁶⁾

I håndteringen av saker hvor det rettes anklage om seksuelt overgrep eller grenseoverskridende atferd, er det svært viktig at spørsmålet om habiliteten til dem som skal håndtere saken blir nøye vurdert. Det er feil å la en person som har nær tilknytning til offer eller anklagede gjennom familie- eller vennskapsbånd, være med som saksbehandler.

I saker hvor en ikke ansatt medarbeider i menigheten blir anklaget, følges de samme retningslinjer som for en ansatt, med unntak av de forhold som berører ansettelsesforhold. I tillegg skal retningslinjene i Menighetshåndboken følges.

F.2. SDA-working policy: Beskyttende tiltak – av pastortjenestens integritet.

For denne delen henvises det til den aktuelle Working Policy for Syvendedags Adventistkirken og Menighetshåndboken for Syvendedags Adventistkirken.

⁶⁾ Disse punktene er for en stor del hentet fra: NKR nr. 2, 2. utg.. Side 34-36. Tekst er lagt til, strøket og tilpasset forholdene i SDA-DNU.

G. Ressurser

G.1. Telefonnummer

Vake kirkelig ressurscenter mot seksuelle overgrep	23 22 79 30
Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress	22 59 55 00
Barneombudet	22 99 39 50
Kirkens SOS	22 40 00 40
Organisasjonen Voksne for Barn	48 89 62 15
SSMM Senteret for seksuelt misbrukte menn	22 42 42 02

G.2. Bøker

Andersen, Torbjørn Herlof (2012). *Sårbar og sterk. Menn som har vært utsatt for seksuelle overgrep*. Oslo: Abstrakt forlag.

Anstorp, Trine; Hovland, Beate Indrebø og Torp, Elisabeth. (2003) *Fra skam til verdighet. Teologisk og psykologisk arbeid med med vold og seksuelle overgrep*. Oslo: Universitetsforlaget.

Anstorp, Trine; Benum, Kirsten og Jakobsen, Marianne (red.) (2006). *Dissosiasjon og relasjonstraumer. Integrering av det splittede jeg*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bjerva, Else Kari (2009). *Når ord står mot ord. Kirkens håndtering av seksuelle krenkelsesanklager mot sine ledere når ord står mot ord – i lys av et diakonifaglig perspektiv*. Oslo: E.K. Bjerva.

Engedal, Leif Gunnar; Persson B. Lennart og Torp Elisabeth (2013). *Trygge rom. Trosopplæring i møte med sårbare og overgrepsutsatte barn og unge*. Oslo: Verbum.

Hermstad, Knut (2006). *Forbrytelse og selvforståelse. Et bidrag til forståelsen av en gruppe menn dømt til fengsel for seksuelle overgrep, i lys av terapi, etikk og strafferett*. Trondheim: NTNU.

Kleiven, Tormod (2008). *Intimitetsgrenser og tillitsmakt. Kirkesamfunns bruk av retningslinjer i møte med seksuelle krenkelser sett i lys av et diakonifaglig perspektiv*. Oslo: Det teologiske Menighetsfakultet.

Leer-Salvesen, Paul. (2009). *Forsoning etter krenkelser*. Bergen: Fagbokforlaget.

Stiftelsen Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep (2006). *Hva kan kirken gjøre? Nye perspektiver på overgrepsproblematikken*. Oslo: Stiftelsen Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep.

Stiftelsen Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep (2008). *Hva kan vi gjøre for barna? Viktige perspektiver til kirkens trosopplæring*. Oslo: Stiftelsen Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep.

Torp, Elisabeth og Brækken, Gaute (red.) (2010). *Grenser som skaper. Hvordan møte utsatte og sårbare ungdommer i trosopplæringen*. Oslo: IKO.

G.3. Annen informasjon

Økumeniske retningslinjer i forbindelse med seksuelle overgrep i kirkelig sammenheng, Norges kristne råds skriftserie – nr. 2, 2. utg.

Retningslinjer og prosedyre for behandling av saker der det rettes anklage mot vigslet kirkelig medarbeider om seksuelt misbruk og/eller grenseoverskridende seksuell atferd. Utredning fra et utvalg nedsatt av Bispemøtet Oslo, 1996

G.4. Norske internett sider (09-2023)

<https://www.nkvts.no/>

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

www.smiso.no

Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep– forskjellige linker, nyttig informasjon, kurs

[Vake - Kirkelig ressurscenter mot seksuelle overgrep \(ressurssenteret.no\)](http://vake.kirkeligressurssenter.no)

Kirkelig Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep ble etablert i 1996. Opprettelsen markerte at kirken tok seksuelle overgrep, vold og krenkelser på alvor, og ikke lenger kunne forties. På denne måten ønsket kirken å bidra til at enkeltmennesker fikk hjelp til å bearbeide skader påført etter overgrep. Videre ville man samle og opparbeide kompetanse i et ressurscenter om hvordan hindre og forebygge at nye overgrep og krenkelser skjer i kirke og samfunn.

VAKE er en selvstendig stiftelse. Stiftelsens representantskap består av Norges KFUK-KFUM, Blå Kors Norge, Kirkerådet for Den norske kirke og Norges Kristne Råd. Representantskapet oppnevner styret.

www.kripos.no

KRIPOS har egen hjemmeside med opplysninger bl.a. om politiets egen tipstelefon for seksuelle overgrep mot barn. Telefonen er ment å være en kilde til informasjon fra publikum om barnepornografi og seksuelle overgrep mot barn.

www.reddbarna.no

Redd Barna er en norsk medlemsorganisasjon som arbeider for barns rettigheter i Norge og programland. Det er en barnerettighetsorganisasjon som både gir praktisk bistand til utsatte grupper barn, og organisasjonen taler barnas sak overfor myndigheter og andre for å bedre barns situasjon.

G.5. Oversikt over aktuelle lover

Disse er å finne på lovdata eller kan kjøpes i bokhandelen eller lastes ned fra Internett. Se linker nedenfor.

Straffeloven – Lov om straff av 20. mai 2005 nr. 28

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28>

Forvaltningsloven – Lov 10. februar 1967

<http://www.lovdata.com/all/nl-19670210-000.html>

Barnelova – Lov 8. april 1981 nr. 7

<http://www.lovdata.com/all/nl-19810408-007.html>

Barnevernloven Lov 17. juli 1992 nr. 100

<http://www.lovdata.com/all/nl-19920717-100.html>